Mormii Mushrikootaa-Kutaa 2.2

Description

Kutaa darbe keessatti waaâ€™ee Aakhirah ilaalchisee mormii Mushrikoota ilaalle jirra. Suuratu Al-Jaasiyah aayah 28 irraa itti fufuun taate Guyyaa Qiyaamaa adeemsifamu mee haa ilaallu. Tarii qalbiin gogde ni jiiti, nafseen of dagattee fi gaflaa keessatti tarte ni dammaqxi.

Rabbiin guddaan oltaâ€™ee gabroonni akka of eeggataniif ciminna Guyyaa sanii ni ibsa:

﴿وَتَرَىٰ كُلَّ أُمَّةٍ جَاثِيَةً ۚ كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَىٰٓ إِلَىٰ كِتَٰبِهَا ٱلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾
هَٰذَا كِتَٰبُنَا يَنطِقُ عَلَيْكُم بِٱلْحَقِّ ۚ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنسِخُ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٩﴾ فَأَمَّا ٱلَّذِينَ
ءَامَنُوا۟ وَعَمِلُوا۟ ٱلصَّٰلِحَٰتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُمْ فِى رَحْمَتِهِۦ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ ٱلْفَوْزُ ٱلْمُبِينُ ﴿٣٠﴾﴿

â€œ**Guyyaa san ummata hunda jilbifatanii argita. Ummanni hundu gara kitaaba isaanitti waamamuun, â€œHarâ€™a waan dalagaa turtaniif ni mindeefamtuâ€• [jedhamu]. Kuni kitaaba Keenya kan isin irratti dhugaan dubbatuudha. Dhugumatti, Nuti waan isin dalagaa turtan galmeesisaa turre. Isaan amananii fi hojii gaggaarii hojjatan immoo Gooftaan isaanii rahmata Isaa keessa isaan seensisa. Suni isumatu milkaaâ€™inna ifa bahaadha.â€•** Suuratu Al-Jaasiyah 45:28-30

ينَ كَفَرُوٓا۟ أَفَلَمْ تَكُنْ ءَايَٰتِى تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَٱسْتَكْبَرْتُمْ وَكُنتُمْ قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ﴿٣١﴾ وَإِذَا قِيلَ
للَّهِ حَقٌّ وَٱلسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُم مَّا نَدْرِى مَا ٱلسَّاعَةُ إِن نَّظُنُّ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ
نَ ﴿٣٢﴾ وَبَدَا لَهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا عَمِلُوا۟ وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا۟ بِهِۦ يَسْتَهْزِءُونَ ﴿٣٣﴾ وَقِيلَ ٱلْيَوْمَ
كَمَا نَسِيتُمْ لِقَآءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا وَمَأْوَىٰكُمُ ٱلنَّارُ وَمَا لَكُم مِّن نَّٰصِرِينَ ﴿٣٤﴾ ذَٰلِكُم بِأَنَّكُمُ
يَٰتِ ٱللَّهِ هُزُوًا وَغَرَّتْكُمُ ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَا ۚ فَٱلْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٣٥﴾﴿

â€œ**Isaan kafaran immoo, â€œSila keeyyattoonni Kiyya isin irratti dubbifamaa hin turre? Garuu isin garmalee of-tuultan, namoota mujrimoota turtan. Yommuu â€˜Waadaan Rabbii haqa, Qiyaamaan [akka dhuftu] shakkiin ishii keessa hin jiruâ€™ jedhamu, isin ni jettan, â€œQiyaamaan maal akka taate hin beeknu. Mamii malee yaada ishii hin qabnu. Nuti warra dhugaan amananii miti.â€• Hamtuun waan dalaganii isaaniif ifa baha, wanti isaan itti qishnaa**

(qoosaa) turaniis isaan marsa. Ni jedhaman, â€œHarâ€™a akkuma isin qunnamti Guyyaa keessan kana dagattan Nutis isin dhiifna. Teesson keessanis ibidda, tumsitoonni (gargaartonni) isiniif hin jiran. Kuni waan keeyyattoota Rabbii qishnaa godhattanii fi jireenyi addunyaa isin gowwomsiteefi. Harâ€™a ishii (ibidda) keessaa hin baafaman, isaan ceephoos hin buufachiifamanu.â€• Suuratu Al-Jaasiyah 45:31-35

Ibsa Keeyyatoota armaan olii:
Guyyaa san ciminnaa fi guddinnaa irraa kan kaâ€™e ummata hundaa jilbiifatanii isaan argita. Akkana jedhame jira, â€œKuni kan taâ€™u yommuu Jahannam fidamteedha. Sababni isaas, sagaleen qaxxisaa ibidda Jahannam ni dhagahama. Yommuu kana dhagahan hundi isaanitu ni jilbifatu. Inumaa Ibraahim Khaalilu Rahmaan ni jedha, â€œNafsii, nafsii (nafsee tiyya, nafsee tiyya) Harâ€™a nafsee tiyya malee homaa si hin kadhuâ€¦â€• Tafsiiru Ibn Kasiir â€“ 6/614

â€œUmmanni hundu gara kitaaba isaanitti waamamuuâ€• kana jechuun gara Kitaabni hojiin isaanii itti galmeefamaa turetti ni waamamu. **â€œHarâ€™a waan dalagaa turtaniif ni mindeefamtuâ€•** Kana jechuun hojii gaariis taâ€™i hojii badaa irraa wanta hojjattaniif jazaa guutuu argattu. Jazaan mindaa gaarii kennuus adabuus of keessatti qabata. Kanaafu, namni hojii gaarii iimaanaa, ikhlaasa fi shariâ€™aa irratti hundaaâ€™un hojjate, mindaa wanta hojjate caalaa argata. Namni kafaree fi badii hojjate immoo adabbii isaaf malu adabama. â€œ**Kuni kitaaba Keenya kan isin irratti dhugaan dubbatuudha.â€•** Kana jechuun osoo homaa itti hin dabalinii fi irraa hin hirâ€™isin kuni kitaaba hojii keessan guutuu of keessatti qabateedha. Akkuma Rabbiin jedhe, â€œ**Galmeenis ni kaaâ€™ama. Yoma san badii raawwattoota waan isa keessa jiru irraa sodaattota taâ€™anii isaan argita. Ni jedhus, â€œYaa badii keeenya! Kuni kitaaba akkamii, xiqqaas guddaas walitti qabu malee hin dhiifne!â€• Waan hojjatan dhiyaataa taâ€™ee argu. Gooftaan kee eenyullee hin miidhu.â€•** (Suuratu Kahf 18:49)

â€œDhugumatti, Nuti waan isin dalagaa turtan galmeesisaa turre.â€• Kana jechuun haala guutuu taâ€™een hojii dhoksaa fi ifaa yommuu addunyaa keessatti hojjataa turtan san Malaykoonni akka galmeessanii fi kataban ajajaa turre. Namni osoo hin argin wanta inni hojjatu galmeessun wanta salphaa taâ€™eedha. Yeroo amma keessatti, meeshaalee teknoloji namni hojjate mee ilaali. Osoo namni hin argin meeshaaleen akka kaamera wanta inni hojjatu hunda suuraa waliin waraabu. Rabbiin subhaanahu namoota kana akka hojjatan kan dandeesise Malaaykotas hojii namaa akka kataban ni dandeesisa. Inni waan hundaa irratti Dandaâ€™aadha.

Guyyaa murtii kana qoratamuun murtiin isaan jidduutti darba. Kanaafi Rabbiin Guyyaa kana garee lamaan adda baasa. Ni jedha, â€œ**Isaan amananii fi hojii gaggaarii hojjatan immoo Gooftaan isaanii rahmata Isaa keessa isaan seensisa.**â€• Kana jechuun namoonni qalbii isaanitiin amananii fi qaama isaanitiin hojii gaggaarii hojjatan, Gooftaan isaanii rahmata Isaa keessa isaan seensisa. Rahmanni Isaa kuni Jannata. Akkuma hadiisa sahiih keessatti dhufe, Rabbiin Jannataan akkana jedheâ€œ**Ati rahmata tiyya, siin nama fedheef rahmata ittiin godha.**â€• (Sahiih Muslim 2846)

â€œSuni isumatu milkaaâ€™inna ifa bahaadhaâ€• Kana jechuun Jannata seenuun milkaaâ€™inna ifa baheedha.Fawz (milkaaâ€™inna) jechuun sharrii fi wanta jibbamaa hunda jalaa nagaha bahuu fi wanta jaallatamaa barbaadamu argachuudha. Kanaafu, namni Jannata yoo seene sharrii, adabbii fi wanta jibbama jalaa nagaha bahuun wanta kheeyri fi jaallatama hunda waan argatuuf, dhugumatti suni milkaaâ€™inna ifa bahee fi guddaadha.

â€œIsaan kafaran immoo,â€• kana jechuun haqa Rabbiin irraa dhufe osoo beekanu fudhachuu didanii fi morman waqqasaaf isaaniin akkana jedhama, **â€œSila keeyyattoonni Kiyya isin irratti dubbifamaa hin turre**?â€• Keeyyattoonni (aayaanni) wanta gaarii isin fayyadu isinitti agarsiisanii fi wanta isin miidhu irraa isin dhoowwan isin irratti dubbifama turan. Dhugumatti keeyyattoonni Keenya qananii hundarra guddaa gara keessan gaheedha. Garuu isaan hordofuu irraa of tuultan, dhageefachuu ykn dubbisuu irraa ni garagaltan**. â€œnamoota mujrimoota turtan.â€•** Akka lugaatti mujrima jechuun zanbii (badii) baayâ€™ee hojjachuun daangaa kan darbeedha. Kanaafu, badii akka kufrii, shirkii fi badiiwwan gurguddaa biroo hojjachuun namoota daangaa darban turtan.

â€œYommuu â€˜Waadaan Rabbii haqa, Qiyaamaan [akka dhuftu] shakkiin ishii keessa hin jiruâ€™ jedhamu,â€• Kana jechuun yommuu Nabiyyoonni ykn warri amanan, â€œErga namoonni duâ€™anii booda lamu akka isaan jiraachisuu fi qabrii keessaa isaan kaasu Rabbiin waadaa galee jira. Waadaan kuni haqa. Qiyaaaman namoota walitti qabuun isaan qoratu, nama Isaaf ajajameef mindaa itti kennuuf, nama Isa didee immoo itti adabu ni dhaabbatti. Qiyaamaan dhufuu fi dhaabbachuu keessa shakkiin homaatu hin jiru. Kanaafu, Rabbiin sodaadhaa, Isaa fi Ergamtoota Isaatti amanaa, adabbii Rabbii jalaa wanta nagaha isin baasu dalagadhaa.â€• Isiniin jedhan, isin ni jettan, **â€œQiyaamaan maal akka taate hin beeknu. Mamii malee yaada ishii hin qabnu. Nuti warra dhugaan amananii miti.â€•** Yommuu addunyaa irra turtan,â€œNuti Qiyaaman akka dhaabbattu warra mirkaneefatanii miti. Shakkuu malee Qiyaamaan ni dhaabbatti jennee jala murree hin mirkaneeffanne.â€• Jechaa turtan. Garuu harâ€™a rakkoon isin himattan tokkollee isin hin fayyadu. Sababni isaas, ragaaleen Qiyaaman akka dhaabbattu isiniif dhiyaatanii turan.

â€œHamtuun waan dalaganii isaaniif ifa bahaâ€• kana jechuun Guyyaa Qiyaamaa adabbiin hojii badaa isaanii ifa baha. **â€œwanti isaan itti qishnaa (qoosaa) turaniis isaan marsa.â€•** Kana jechuun azaabni (adabbiin) isaan addunyaa irratti itti qoosaa turan harâ€™a isaanitti buâ€™a.

Ni jedhaman, â€œHarâ€™a akkuma isin qunnamti Guyyaa keessan kana dagattan Nutis isin dhiifna.â€• Kana jechuun akkuma isin qunnamti Guyyaa kanaatti amanuu diddanii fi hojjachuufi dhiistan, Nutis ibidda keessatti isin dhiifna. â€œ**Teesson keessanis ibidda, tumsitoonni (gargaartonni) isiniif hin jiran.â€•** Teessoo fi galti keessan ibidda Jahannami. Tumsitoonni adabbii kana isin irraa ittisan hin jiran. **â€œKuni waan keeyyattoota Rabbii qishnaa godhattaniifâ€•** Kana jechuun azaabni (adabbiin) kuni kan isinitti buâ€™eef sababa isin addunyaa qormaataa keessatti, isin qajeelchuuf keeyyattoota fi ragaalee Rabbiin irraa dhufan itti qoostaniif ykn qishnaa godhattaniif. Keeyyattoota fi ragaalee Gooftaa keessani sirritti qabachuu fi gammachuun hordofuun isin irra jiraa ture, garuu taphaa fi qishnaa godhattan. Ammas, waan â€œ**jireenyi addunyaa isin gowwomsiteefiâ€•.** Hanga kaafamu fi qorannon hin jiru jettan geettanitti jireenyi addunyaa faayaa fi miâ€™aa ishiitiin isin sobde. Haqatti amanuu fi gammachuu abadii wanta isiniif mirkaneessu hojjachuu irraa isin garagalchitee. Addunyaa tanaaf ni hojjattan, Ganda Aakhira yeroo hundaa tura taâ€™eef hojjachuu ni dhiistan.

Kanaafu, **â€œHarâ€™a ishii (ibidda) keessaa hin baafaman, isaan ceephoos hin buufachiifamanu.â€•** â€œisaan ceephoos hin buufachiifamanu.â€•Jechuun gara Rabbiif ajajamutti akka deebiâ€™an isaan irraa hin barbaadamu. Hojii gaggaarii akka hojjataniif gara addunyaa hin deebifaman.

﴿فَلِلَّهِ ٱلْحَمْدُ رَبِّ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَرَبِّ ٱلْأَرْضِ رَبِّ ٱلْعَٰلَمِينَ ٣٦
وَلَهُ ٱلْكِبْرِيَآءُ فِى ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۖ وَهُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ٣٧﴾

â€œFaarun kan Rabbii Gooftaa samiwwanii fi Gooftaa dachii, Gooftaa aalama hundaati. Samii fi dachii keessatti Al-Kibriyaaâ€™u kan Isaati. Innis Injifataa Ogeessa.â€• Suuratu Al-Jaasiyah 45:36-37

â€œFaarun kan Rabbiiâ€• uumamtoota Isaa biratti qananii isaan qananiiseef faaruun hundi kan Isaati. Kanaafu, yaa namoota Isa faarsaa. Qananiin isin qabdan hundi Isa irraayyi. **â€œGooftaa aalama hundaati.â€•** Aalama jechuun wantoota uumaman hunda. Jechi â€œaalamaâ€• jedhu, jecha â€œalamaâ€• jedhu irraa kan fudhatameedha. Alama jechuun mallattoo gara wanta tokkotti akeekudha. Wantoonni uumaman hundi gara Khaaliqa isaanii waan akeekaniif aalama taâ€™u.

â€œGooftaa samiwwanii fi Gooftaa dachiiâ€• Kana jechuun Maalika samiiwwii fi dachiiti. Samiiwwani fi dachiin hundi kan Isaati. Sababni isaas, Isatu uumee, Isatu isaan tiiksa, tooâ€™ata.

â€œ**Al-Kibriyaaâ€™u kan Isaatiâ€•** jechuun Boonuun, Aangoo fi Guddinni hundi kan Isaa qofa. Wanti hundi Isaa biratti gadi jedha, Isatti hajama. â€œ**Innis Injifataaâ€•** Isa qofatu humna waa hundaa injifatu qaba. Humni kamiyyu humna Isaatiin morkachuu hin dandaâ€™u. **â€œOgeessaâ€•** wanta hunda bakka isaaf malu kan kaaâ€™udha. Seera kaaâ€™u tokkollee hin kaaâ€™u ogummaa fi faaydaf yoo taâ€™e malee. Wanta uumuu tokkollee hin uumuu faaydaf yoo taâ€™e malee.[1]

Qurâ€™aanni namoonni erga duâ€™anii booda akka kaafaman amansiisuuf maloota adda addaatti fayyadame jira. Maloonni kunniin hundi sammuu isaanii waliin kan deemaniidha. Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa namoota erga duâ€™anii booda jazaaf isaan kaasun barbaachisa akka taâ€™e isaan yaadachisa. Namoota kan uumeef Isa qofa akka gabbaraniif. Kanaaf, karaa ittiin Isa gabbaranii fi Isaaf ajajaman ifa gochuuf Ergamtoota ni erge, kitaabban ni buuse. Kanaafu, erga duâ€™anii booda namni badaa fi gaariin osoo jazaa isaanii hin argatin akkanumatti hafuu? Duâ€™aan booda kaase yoo jazaa isaaniif hin kafalin namni badaa fi gaarii wal-qixaa jechuudha. Namni gaarii wanta gaarii hojjateef yoo hin badhaafamin, namni badaa badii hojjateef yoo adabamin, garaagarummaan isaanii eessatti ree?

Addunyaa tana keessatti namoonni badii hojjatanii osoo hin adabamin duâ€™an mee ilaali. Adolf Hitlar namoota miliyoona jahaa jumlaan fixe. Adolf Hitlar mana murtiitti dhiyaatee adabbii argatee jiraa? Osoo mana murtiitti hin dhiyaatin duâ€™e. Yeroo ammas, moottonni abbaa irree namoota kumaatamatti lakkaawaman fixaa jiru. Mana murtiitti osoo hin dhiyaatin duâ€™u. Kanaafu, moottonni abbaa irree fi namoonni badii hojjatan kunniin osoo adabbii guutuu hin argatin akkanumatti badanii hafuu? Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ ٱللَّهَ غَٰفِلًا عَمَّا يَعْمَلُ ٱلظَّٰلِمُونَ ۚ إِنَّمَا يُؤَخِّرُهُمْ لِيَوْمٍ تَشْخَصُ فِيهِ
ٱلْأَبْصَٰرُ ﴿٤٢﴾ مُهْطِعِينَ مُقْنِعِى رُءُوسِهِمْ لَا يَرْتَدُّ إِلَيْهِمْ طَرْفُهُمْ ۖ وَأَفْـِٔدَتُهُمْ هَوَآءٌ ﴿٤٣﴾﴾

â€œ**Rabbiin waan miidhaa hojjattoonni (Zaalimonni) raawwatan irraa dagataa taâ€™uu hin yaadin. Kan Rabbiin isaan tursiisuuf Guyyaa isa keessa ijji sodaadhan bobaastudha. [Gara waamichaatti] fiigaa mataan isaanii kan olkaâ€™u taâ€™a, ijji isaaniis gara isaaniitti hin deebitu. Qalbiin isaanis duwwaadha.â€•** Suuratu Ibraahim: 42-43

Kanaafu, Qiyaamaan dhufuun wanta shakkii hin qabnee fi dirqama taâ€™eedha. Rabbiin subhaanahu ni jedha:

وَمَا نُؤَخِّرُهُۥٓ إِلَّا لِأَجَلٍ مَّعْدُودٍ ﴿١٠٤﴾

â€œ[Guyyaa Qiyaamaa] yeroo lakkaâ€™ameef (murtaaâ€™ef) malee hin tursiisnu.â€• Suuratu Huud 11:104

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa sanyii Aadam irraa namoonni meeqa addunyaa tana irra akka dhufan dursee murteesse jira. Yeroo isaaniis murteesse kaaâ€™e jira. Namoonni lakkoofsi isaanii beekkame kunniin addunyaa tana irratti dhufanii erga xumuramanii booda Qiyaamaan ni dhaabbatti. Kanaafu, Qiyaamaa tursiisuun dadhabbiif osoo hin taâ€™in yeroon jireenya addunyaa duraan murteefame haa xumuramuufi. Yeroon jireenya addunyaa tanaa erga xumuramee booda Qiyaamaan dhaabbachuun qorannoo fi jazaan ni jalqabama.

Kitaabban wabii
[1] Tafsiiru Ibn Kasiir â€“ 6/614-616, Tafsiiru Saâ€™dii-fuula 917-918, Maâ€™aariju Tafakkuri wa daqaaâ€™iqu tadabburiâ€“13/125-134, Zaadul Masiir-Ibn Al-Jawzi- fuula 1296-197, Tafsiiru Xabari-21/107-110

Date Created
September 26, 2019
Author
admin